

جمهوری اسلامی ایران

Islamic Republic of Iran

INSO

19182

1st. Edition

2015

سازمان ملی استاندارد ایران

Iranian National Standardization Organization

استاندارد ملی ایران

۱۹۱۸۲

چاپ اول

۱۳۹۳

امنیت جامعگی - واژه‌نامه

Societal security — Terminology

ICS:01.040.03;03.100.01

به نام خدا

آشنایی با سازمان ملی استاندارد ایران

مؤسسهٔ استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران به موجب بند یک مادهٔ ۳ قانون اصلاح قوانین و مقررات مؤسسهٔ استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران، مصوب بهمن ماه ۱۳۷۱ تنها مرجع رسمی کشور است که وظیفه تعیین، تدوین و نشر استانداردهای ملی (رسمی) ایران را به عهده دارد.

نام موسسهٔ استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران به موجب یکصد و پنجاه و دومین جلسه شورای عالی اداری مورخ ۹۰/۶/۲۹ به سازمان ملی استاندارد ایران تغییر و طی نامه شماره ۲۰۶/۳۵۸۳۸ ۲۰۶/۳۵۸۳۸ جهت اجرا ابلاغ شده است.

تدوین استاندارد در حوزه‌های مختلف در کمیسیون‌های فنی مرکب از کارشناسان مؤسسهٔ^{*} صاحب نظران مراکز و مؤسسات علمی، پژوهشی، تولیدی و اقتصادی آگاه و مرتبط انجام می‌شود و کوششی همگام با مصالح ملی و با توجه به شرایط تولیدی، فناوری و تجاری است که از مشارکت آگاهانه و منصفانهٔ صاحبان حق و نفع، شامل تولیدکنندگان، مصرفکنندگان، صادرکنندگان و وارد کنندگان، مراکز علمی و تخصصی، نهادها، سازمان‌های دولتی و غیر دولتی حاصل می‌شود. پیش‌نویس استانداردهای ملی ایران برای نظرخواهی به مراجع ذی نفع و اعضای کمیسیون‌های فنی مربوط ارسال می‌شود و پس از دریافت نظرها و پیشنهادها در کمیتهٔ ملی مرتبط با آن رشته طرح و در صورت تصویب به عنوان استاندارد ملی (رسمی) ایران چاپ و منتشر می‌شود.

پیش‌نویس استانداردهایی که مؤسسات و سازمان‌های علاقه‌مند و ذیصلاح نیز با رعایت ضوابط تعیین شده تهیه می‌کنند در کمیتهٔ ملی طرح و بررسی و در صورت تصویب، به عنوان استاندارد ملی ایران چاپ و منتشر می‌شود. بدین ترتیب، استانداردهایی ملی تلقی می‌شود که بر اساس مفاد نوشته شده در استاندارد ملی ایران شماره ۵ تدوین و در کمیتهٔ ملی استاندارد مربوط که سازمان استاندارد تشکیل می‌دهد به تصویب رسیده باشد.

سازمان ملی استاندارد ایران از اعضای اصلی سازمان بین‌المللی استاندارد (ISO)^۱ کمیسیون بین‌المللی الکترونیک (IEC)^۲ و سازمان بین‌المللی اندازه‌شناسی قانونی (OIML)^۳ است و به عنوان تنها رابط^۴ کمیسیون کدکس غذایی (CAC)^۵ در کشور فعالیت می‌کند. در تدوین استانداردهای ملی ایران ضمن توجه به شرایط کلی و نیازمندی‌های خاص کشور، از آخرین پیشرفت‌های علمی، فنی و صنعتی جهان و استانداردهای بین‌المللی بهره‌گیری می‌شود.

سازمان ملی استاندارد ایران می‌تواند با رعایت موازین پیش‌بینی شده در قانون، برای حمایت از مصرفکنندگان، حفظ سلامت و ایمنی فردی و عمومی، حصول اطمینان از کیفیت محصولات و ملاحظات زیست محیطی و اقتصادی، اجرای بعضی از استانداردهای ملی ایران را برای محصولات تولیدی داخل کشور و/یا اقلام وارداتی، با تصویب شورای عالی استاندارد، اجباری نماید. سازمان می‌تواند به منظور حفظ بازارهای بین‌المللی برای محصولات کشور، اجرای استاندارد کالاهای صادراتی و درجه‌بندی آن را اجباری نماید. همچنین برای اطمینان بخشیدن به استفاده کنندگان از خدمات سازمان‌ها و مؤسسات فعال در زمینه مشاوره، آموزش، بازرگانی، ممیزی و صدور گواهی سیستم‌های مدیریت کیفیت و مدیریت زیست محیطی، آزمایشگاه‌ها و مراکز کالیبراسیون (واسنجی) وسایل سنجش، مؤسسهٔ استاندارد این گونه سازمان‌ها و مؤسسات را بر اساس ضوابط نظام تأیید صلاحیت ایران ارزیابی می‌کند و در صورت احراز شرایط لازم، گواهینامه تأیید صلاحیت به آن‌ها اعطا و بر عملکرد آن‌ها نظارت می‌کند. ترویج دستگاه بین‌المللی یکاه، کالیبراسیون (واسنجی) وسایل سنجش، تعیین عیار فلزات گرانبهای و انجام تحقیقات کاربردی برای ارتقای سطح استانداردهای ملی ایران از دیگر وظایف این سازمان است.

1-International organization for Standardization

2-International Electro technical Commission

3-International Organization for Legal Metrology (Organization International de Metrologie Legale)

4-Contact point

5-Codex Alimentarius Commission

**کمیسیون فنی تدوین استاندارد
«امنیت جامعگی - واژه‌نامه»**

سمت و / یا نمایندگی

مدیر عامل شرکت خدمات مهندسی سرمهد تبریز

رئیس:

قیصری، تقی
(فوق لیسانس مهندسی مکانیک)

دبیر:

کارشناس مسئول اداره کل استاندارد آذربایجان شرقی

سالکرمانی، مریم
(فوق لیسانس علوم تغذیه)

اعضا (به ترتیب حروف الفبا):

مسئول دفتر مشاوره جمعیت هلال احمر آذربایجان شرقی

احمدیان، شاهین
(فوق لیسانس روان‌شناسی)

رئیس گروه پیش‌بینی اداره هواشناسی آذربایجان شرقی

اشجعی، محمد
(فوق لیسانس هواشناسی)

مدیر کل بحران استانداری آذربایجان شرقی

بهادر ساعی، خلیل
(فوق لیسانس شهرسازی)

مشاور امنیت سامانه کارت هوشمند سوخت

بهربرگی، مهدی
(فوق لیسانس مهندسی کامپیوتر، نرم‌افزار)

معاون پیش‌گیری سازمان آتش‌نشانی و خدمات ایمنی کلان‌شهر
تبریز

بیابانی سرند، عیوض
(لیسانس آتش‌نشانی)

مدیر کل برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری فرهنگی وزارت علوم،
تحقیقات و فناوری

تقویان، ناصرالدین علی
(دکترای فلسفه آموزش و پرورش)

مدیر عامل سازمان مدیریت بحران کلان‌شهر تبریز

حسن‌زاده امجدی، مسعود
(دکترای جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری)

کارشناس شرکت توزیع برق آذربایجان شرقی

حسنی، رضا
(فوق لیسانس مهندسی صنایع)

عضو هیئت علمی دانشگاه تبریز	خادم مجتبه، عاطفه (دکترای زبان انگلیسی گرایش آموزش)
کارشناس استاندارد	سالکزمانی، لیلا (فوق لیسانس زبان و ادبیات فرانسه)
سرتیم امداد و نجات جمعیت هلال احمر آذربایجان شرقی	شادپور، یاشار (لیسانس مهندسی متالورژی)
رئیس کارگروه بهداشت و درمان در حوادث غیرمتربقه، اورژانس تبریز	شهابی، محمدحسین (دکترای حرفه‌ای پزشکی)
کارشناس ارشد واحد مدیریت سیستم‌های شرکت خدمات مهندسی سرمد تبریز	صالحی، ابوالفضل (فوق لیسانس مدیریت اجرایی)
سرهنگ نیروی انتظامی، رئیس پلیس فتای آذربایجان شرقی	قاسملو، محمد (فوق لیسانس مدیریت اجرایی)
کارشناس سازمان آتشنشانی و خدمات ایمنی کلان شهر تبریز	کرمانی نژاد، انوشیروان (لیسانس آتشنشانی)
رئیس هیأت مدیره شرکت پایش اقلیم	کهولی، رضا (لیسانس مهندسی مکانیک)
سرپرست نوبت کار HSE شرکت پتروشیمی تبریز	متقیان شهریار، رشید (فوق لیسانس مهندسی صنایع)
عضو تیم امداد و نجات جمعیت هلال احمر آذربایجان شرقی	مجلسی، شاهین (دکترای حرفه‌ای دامپزشکی)
کارشناس شرکت اسلوب آفرینان آریا آذربایجان	مهدی‌پور، نسرین (لیسانس روان‌شناسی)
مدیر واحد مدیریت پروژه شرکت خدمات مهندسی سرمد تبریز	هوشیار، جاوید (لیسانس مهندسی عمران)

فهرست مندرجات

صفحه	عنوان
ب	آشنایی با سازمان ملی استاندارد ایران
ج	کمیسیون فنی تدوین استاندارد
۵	پیش‌گفتار
۱	۱ هدف و دامنه کاربرد
۱	۲ اصطلاحات و تعاریف
۱	۱-۲ اصطلاحات و تعاریف مربوط به امنیت جامعگی
۴	۲-۲ اصطلاحات و تعاریف مربوط به مدیریت امنیت جامعگی
۸	۳-۲ اصطلاحات و تعاریف مربوط به عملیات-کاوش ریسک
۱۰	۴-۲ اصطلاحات و تعاریف مربوط به عملیات-مانور
۱۳	۵-۲ اصطلاحات و تعاریف مربوط به عملیات- بازیابی
۱۴	۶-۲ اصطلاحات و تعاریف مربوط به فناوری
۱۶	کتابنامه

پیش گفتار

استاندارد «امنیت جامعگی - واژه‌نامه» که پیش‌نویس آن در کمیسیون‌های فنی مربوط تهیه و تدوین شده و در یک صد و پنجاه و نهمین اجلاسیه کمیته ملی استاندارد مدیریت کیفیت مورخ ۹۳/۱۲/۲۳ مورد تصویب قرار گرفته است، اینک به استناد بند یک ماده ۳ قانون اصلاح قوانین و مقررات سازمان ملی استاندارد ایران، مصوب بهمن ماه ۱۳۷۱، به عنوان استاندارد ملی ایران منتشر می‌شود.

برای حفظ همگامی و هماهنگی با تحولات و پیشرفت‌های ملی و جهانی در زمینه صنایع، علوم و خدمات، استانداردهای ملی ایران در موقع لزوم تجدید نظر خواهد شد و هر پیشنهادی که برای اصلاح و تکمیل این استانداردها ارائه شود، هنگام تجدید نظر در کمیسیون فنی مربوط مورد توجه قرار خواهد گرفت. بنابراین، باید همواره از آخرین تجدیدنظر استانداردهای ملی استفاده کرد.

منبع و مأخذی که برای تهیه این استاندارد مورد استفاده قرار گرفته به شرح زیر است:

ISO 22300: 2012, Societal security — Terminology

امنیت جامعگی - واژه‌نامه

۱ هدف و دامنه کاربرد

هدف از تدوین این استاندارد، تعیین اصطلاحات و تعاریف مرتبط با امنیت جامعگی^۱ به منظور ایجاد درک مشترکی از اصطلاحات و تعاریف، و ترویج ادبیات یکسان در این مقوله است.

۲ اصطلاحات و تعاریف

۱-۲ اصطلاحات و تعاریف مربوط به امنیت جامعگی

۱-۱-۲

امنیت جامعگی

حافظت جامعه از، و پاسخ جامعه به، رویدادها^۲، فوریت‌ها^۳ و بلایای^۴ ناشی از اعمال عمدی و غیرعمدی انسانی، خطرات^۵ طبیعی، و وامانی‌های فنی^۶ است.

۲-۱-۲

ذی‌نفع^۷

شخص یا گروهی از اشخاص حامل دیدگاهی که می‌تواند بر سازمان (بند ۲-۲-۹) تاثیر بگذارد.

۳-۱-۲

چارچوب امنیت جامعگی

مجموعه مولفه‌هایی که شالوده‌ها و ترتیبات سازمانی را برای طراحی، پیاده‌سازی، پایش، بازنگری و بهبود مداوم امنیت جامعگی (بند ۱-۱-۲) فراهم می‌سازد.

یادآوری ۱- شالوده‌ها شامل خطمنشی، اهداف، دستور^۸ و تعهد برای مدیریت امنیت جامعگی است.

یادآوری ۲- ترتیبات سازمانی شامل برنامه‌ها، روابط، پاسخ‌گویی‌ها^۹، منابع، فرآیندها و فعالیت‌هاست.

۴-۱-۲

حفظ اسناد^{۱۰}

اقدامات انجام‌شده و سیستم‌های پیاده‌شده برای حفظ جان و سلامت شهروندان، اموال آن‌ها و محیط زیست آن‌ها از واقعه‌های^{۱۱} نامطلوب است.

۱- اصطلاح «جامعگی» معادل "Societal" در زبان فارسی برای افتراق آن از اصطلاح «اجتماعی» معادل "Social" وضع شده است.

2-Incidents

3-Emergencies

4-Disasters

5-Hazards

6-Technical failures

7-Stakeholder

8-Mandate

9-Accountabilities

10-Civil protection

11-Events

یادآوری – واقعه‌های نامطلوب عموماً به صورت حادثه‌ها^۱، فوریت‌ها و بلایاست.

۵-۱-۲

ریسک

ریسک، تاثیر عدم قطعیت بر اهداف است.

یادآوری ۱- چنین تاثیری می‌تواند انحراف از انتظارات باشد: مثبت و/یا منفی.

یادآوری ۲- اهداف عموماً جنبه‌های مختلفی (از قبیل اهداف مالی، بهداشت و ایمنی، و زیستمحیطی)، دارند و در سطوح مختلف (از قبیل راهبردی، در سطح سازمان، پروژه، محصول و فرآیند) به کار می‌روند.

یادآوری ۳- ریسک غالباً با اشاره به واقعه‌های بالقوه، و پیامدها^۲، یا ترکیبی از این‌ها مشخص می‌شود.

یادآوری ۴- ریسک غالباً به صورت ترکیبی از پیامدهای یک واقعه (از جمله تغییر در شرایط^۳) و احتمال رخداد^۴ مربوط، بیان می‌شود.

یادآوری ۵- عدم قطعیت، عبارت است از حالت کمبود اطلاعات، حتی به صورت جزئی، مربوط به درک یا دانش دایر بر واقعه، پیامدها یا احتمال آن.

[^۵ استاندارد ملی ایران شماره ۱۳۲۴۶]

۶-۱-۲

مدیریت ریسک

فعالیت‌های هماهنگ‌شده برای هدایت و کنترل یک سازمان (بند ۲-۲) در مورد ریسک (بند ۱-۲) است.

[^۶ استاندارد ملی ایران شماره ۱۳۲۴۶]

۷-۱-۲

تهدید

علت بالقوه رویداد ناخواسته‌ای که می‌تواند منجر به آسیب افراد، سیستم یا سازمان (بند ۲-۹)، محیط زندگی یا جامعه^۶ شود.

۸-۱-۲

واقعه

واقعه، رخداد یا تغییر مجموعه خاصی از شرایط است.

یادآوری ۱- واقعه عموماً متشکل از یک یا چند رخداد با علت‌های متعدد است.

یادآوری ۲- واقعه می‌تواند «اتفاق نیفادن» چیزی باشد.^۷

یادآوری ۳- واقعه را معمولاً «رویداد» یا «حادثه» نیز می‌گویند.

1-Accident

2-Consequences

3- Circumstances

4-Occurrence

۵ - کمیسیون فنی تدوین، حسب اقتضاء، در بعضی از اصطلاحات و تعاریف اقتباس شده از استاندارد ملی ایران شماره ۱۳۲۴۶ تغییراتی داده است.

6-Community

۷ - مثلاً قرار بوده سوپاپ اطمینان عمل کند، ولی عمل نکرده است.

یادآوری^۴- واقعه بدون پیامد را «شبه حادثه^۱»، «رویداد»، «شبه سانحه^۲»، یا «به خیر گذشته^۳» نیز می‌گویند.

[استاندارد ملی ایران شماره ۱۳۲۴۶]

۹-۱-۲

پیامد

پیامد^۴ یک واقعه تاثیرگذار بر اهداف است.

یادآوری^۱- واقعه می‌تواند پیامدهای گسترده‌ای داشته باشد.

یادآوری^۲- پیامد می‌تواند قطعی یا غیرقطعی و دارای اثرات مثبت یا منفی بر اهداف باشد.

یادآوری^۳- پیامدها می‌توانند به طور کیفی یا کمی بیان شوند.

یادآوری^۴- پیامدهای اولیه می‌توانند از طریق اثرات ثانویه یا پس‌آیند^۵، تشديد شوند.

[استاندارد ملی ایران شماره ۱۳۲۴۶]

۱۰-۱-۲

تداوم کسب و کار

قابلیت سازمان (بند ۹-۲-۲) برای تداوم عرضه کالاهای خدمات، در مقادیر از پیش مشخص شده قابل قبول، به دنبال رویداد مختل‌کننده^۶ (بند ۱۵-۱-۲) است.

۱۱-۱-۲

بلیّه

وضعیتی که در آن تلفات گسترده انسانی، مادی، اقتصادی یا زیست محیطی رخ داده است به طوری که واکنش به آن و بازیابی آن به وضع عادی، خارج از توانایی سازمان (بند ۹-۲-۲)، جامعه یا جمیعت مبتلا به، با استفاده از منابع خود است.

۱۲-۱-۲

بحران

وضعیتی با سطح بالایی از عدم قطعیت که باعث مختل شدن فعالیت‌های اصلی و/یا اعتبار سازمان (بند ۹-۲-۲) می‌شود و مستلزم اقدام فوری است.

۱۳-۱-۲

جمیع خطرات^۷

واقعه‌هایی با پیامد بالقوه بر سازمان (بند ۹-۲-۲)، جامعه یا اجتماع^۸ و محیط زندگی، که به طور طبیعی رخ

می‌دهند، منشا انسانی (چه عمدی و چه غیرعمدی) دارند یا ناشی از فناوری هستند.

1-Near miss

2-Near hit

3-Close call

4-Outcome

5-Knock-on effects

6-Disruptive incident

7-All-hazards

8-Society

۱۴-۱-۲

خطر

خطر، منشا بالقوه آسیب می باشد.

خطر می تواند منشا ریسک باشد.

[استاندارد ملی ایران شماره ۱۳۲۴۶]

۱۵-۱-۲

رویداد

وضعیتی که ممکن است، یا می تواند به اختلال، تلفات، فوریت یا بحران منجر شود.

۱۶-۱-۲

کاهش اثرات^۱

اقداماتی که برای جلوگیری، محدود کردن و کاهش تاثیرات^۲ پیامدهای (بند ۹-۱-۲) منفی رویدادها، فوریت ها و بلیه ها انجام می شود.

۱۷-۱-۲

خودیابی^۳

ظرفیت (بند ۹-۲-۲) تطابق پذیری^۴ سازمان (بند ۹-۲-۲) در یک محیط پیچیده و در حال تغییر است.

یادآوری - خودیابی، توانایی سازمان برای مدیریت ریسک (بند ۵-۱-۲) مختل کننده مربوط است.

[استاندارد ملی ایران شماره ۱۳۲۴۶]

۲-۲ اصطلاحات و تعاریف مربوط به مدیریت امنیت جامعگی

۱-۲-۲

مدیریت فوریت

رویکرد همه جانبه پیشگیری کننده و مدیریت کننده فوریت هایی که ممکن است رخ دهد.

یادآوری - به طور کلی، مدیریت فوریت با بهره گیری از رویکرد مدیریت ریسک (بند ۶-۱-۲) به پیشگیری، آمادگی، پاسخ و

بازیابی قبل، حین و بعد از واقعه های بالقوه مختل کننده یا بی ثبات کننده می پردازد.

[ISO 22320]

۲-۲-۲

خطمسی

نیات^۵ و جهت گیری سازمان (بند ۹-۲-۲) که به طور رسمی توسط مدیریت ردہ بالا بیان می شود.

1-Mitigation

2-Impact

3-Resilience

4-Adaptive

5-Intentions

هدف^۱

نتیجه‌ای که قرار است به دست آید.

یادآوری ۱- هدف می‌تواند راهبردی، راهکنشی^۲ یا عملیاتی باشد.

یادآوری ۲- اهداف می‌تواند با رشته‌های تخصصی^۳ مختلف (از قبیل اهداف کلان^۴ مالی، بهداشتی و ایمنی، و زیستمحیطی) در ارتباط باشد و می‌تواند در سطوح مختلف [[از قبیل راهبردی، در سطح سازمان، پروژه، محصول و فرایند (بند ۱۲-۳)] اعمال شود.

یادآوری ۳- هدف را می‌توان به طرق دیگری مانند پی‌آیند مورد نظر، مقصود^۵، معیار عملیاتی، هدف امنیت جامعگی یا با استفاده از واژه‌های دیگر با مفهوم مشابه (به عنوان مثال منظور^۶، مقصد، یا آماج^۷) بیان کرد.

یادآوری ۴- اهداف امنیت جامعگی، در بافتار^۸ استانداردهای سیستم‌های مدیریت امنیت جامعگی، برای دستیابی به نتایج معین توسط سازمان به صورت همخوان با خطمشی امنیت جامعگی، تعیین می‌شود.

۴-۲-۲**مدیریت رده‌بالا**

شخص یا گروهی از اشخاص که سازمان (بند ۹-۲-۲) را در بالاترین سطح هدایت و کنترل می‌کنند.

یادآوری ۱- مدیریت رده‌بالا از قدرت تفویض اختیار برخوردار است و منابع درون سازمان را فراهم می‌کند.

یادآوری ۲- سازمان‌ها را می‌توان برای این منظور، با توجه به دامنه شمول پیاده‌سازی سیستم مدیریت (بند ۵-۲-۲) تعیین هویت کرد.

۵-۲-۲**سیستم مدیریت**

مجموعه‌ای از عناصر مرتبط بهم یا متعامل سازمان (بند ۹-۲-۲) که خطمشی‌ها و اهداف، و فرآیندهای نیل به آن اهداف را، تعیین می‌کنند.

یادآوری ۱- سیستم مدیریت می‌تواند به یک رشته^۹ تکی یا چند رشته مبادرت ورزد.

یادآوری ۲- عناصر سیستم شامل ساختار، نقش‌ها و مسئولیت‌ها، طرح‌ریزی، و عملیات سازمان و نظایر آنهاست.

یادآوری ۳- دامنه شمول سیستم مدیریت می‌تواند کل سازمان، کارکردهای^{۱۰} خاص و مشخص شده‌ای از آن، بخش‌های خاص و مشخص شده از سازمان، یا یک یا چند کارکرد در سراسر گروهی از سازمان‌ها را دربرگیرد.

1-Objective

2-Tactical

3-Disciplines

4-Goals

5-Purpose

6-Aim

7-Target

8-Context

9-Discipline

10-Functions

۶-۲-۲

تحلیل تاثیرات بر کسب و کار^۱

فرایند تحلیل فعالیت‌ها و اثری که اختلال کسب و کار می‌تواند بر آنها داشته باشد.

۷-۲-۲

اطلاعات حساس

اطلاعاتی که باید از افشای عمومی حفاظت شود تنها به این دلیل که می‌تواند تاثیری نامطلوب بر سازمان (بند ۹-۲-۲)، امنیت ملی یا ایمنی عمومی داشته باشد.

۸-۲-۲

منشا ریسک

عنصری که به تنهایی یا به صورت ترکیبی دارای پتانسیل ذاتی بروز ریسک (بند ۵-۱-۲) است.

یادآوری- منشا ریسک می‌تواند ملموس یا ناملموس باشد.

[استاندارد ملی ایران شماره ۱۳۲۴۶]

۹-۲-۲

سازمان

شخص یا گروهی از اشخاص که کارکردهایی با مسئولیت‌ها، اختیارات و روابط برای دستیابی به اهدافشان دارند.

یادآوری- مفهوم سازمان می‌تواند به یک بازارگان تنها^۲، دفتر تجاری، شرکت سهامی، بنگاه، موسسه بازارگانی، مقامات^۳، شرکت^۴، خیریه یا نهاد، یا بخشی یا ترکیبی از اینها، به ثبت رسیده یا نرسیده، دولتی یا خصوصی، اطلاق شود، اما به آنها محدود نمی‌گردد.

۱۰-۲-۲

مالک ریسک^۵

شخصیت حقیقی یا حقوقی با پاسخ‌گویی و اختیار برای مدیریت ریسک (بند ۵-۱-۲) است.

[استاندارد ملی ایران شماره ۱۳۲۴۶]

۱۱-۲-۲

عملکرد^۶

نتیجه قابل سنجش را عملکرد گویند.

یادآوری ۱- عملکرد می‌تواند با یافته‌های کمی یا کیفی مرتبط باشد.

یادآوری ۲- عملکرد می‌تواند با مدیریت فعالیت‌ها، فرآیندها، محصولات (از جمله خدمات)، سیستم‌ها، یا سازمان‌ها مرتبط باشد.

1-Business impact analysis

2-Sole trader

3-Authority

4-Partnership

5-Risk owner

6-Performance

۱۲-۲-۲

شراکت

ارتباط سازمان یافته بین دو نهاد (دولتی-دولتی، خصوصی-دولتی، خصوصی- خصوصی) که دامنه، نقش‌ها، روش‌های اجرایی و ابزارهایی را برای جلوگیری از، و مدیریت هر رویداد (بند ۱-۲-۱۵) تأثیرگذار بر امنیت جامعگی (بند ۱-۱-۱۵)، با توجه به قوانین مربوط، تعیین می‌کند.

۱۳-۲-۲

قرارداد کمک‌های متقابل

توافق از پیش‌ترتیب‌داده شده بین دو یا چند شخصیت حقیقی یا حقوقی برای ارائه کمک به یکدیگر، قرارداد کمک‌های متقابل نامیده می‌شود.

۱۴-۲-۲

برنامه مانور^۱

برنامه مانور، مجموعه‌ای از واقعه‌های مانور طراحی شده برای برآورده کردن هدف کلی یا هدف خرد است.

۱۵-۲-۲

ظرفیت

ترکیبی از همه نقاط قوت و منابع موجود در یک سازمان (بند ۲-۹)، جامعه یا اجتماع که می‌تواند سطح ریسک (۱۵-۲)، یا اثرات بحران را کاهش دهد.

یادآوری- ظرفیت می‌تواند وسایل فیزیکی، سازمانی، اجتماعی، یا اقتصادی و همچنین کارکنان ماهر یا خصیصه‌هایی^۲ مانند رهبری و مدیریت را دربرگیرد.

۱۶-۲-۲

شاپیستگی^۳

شاپیستگی، توانایی به اثبات رسیده در به کارگیری دانش و مهارت‌های لازم برای دست‌یابی به نتایج مورد نظر است.

۱۷-۲-۲

عدم انطباق

عدم انطباق، برآورده نشدن یک الزام است.

۱۸-۲-۲

اصلاح

اقدامی که برای از بین بردن عدم انطباق (بند ۲-۲-۱۷) تشخیص‌داده شده، انجام می‌گیرد.

1-Exercise

2-Attributes

3-Competence

۱۹-۲-۲

اقدام اصلاحی

اقدامی که برای از بین بردن علت یک عدم انطباق (بند ۲-۲) و جلوگیری از وقوع مجدد آن انجام می‌گیرد.

یادآوری- در مورد پیآیندهای نامطلوب دیگر، اقدام برای به حداقل رساندن یا حذف علل و برای کاهش تاثیرات یا جلوگیری از وقوع مجدد، لازم است. این اقدامات خارج از مفهوم «اقدام اصلاحی» در معنای ارائه شده در این تعریف است.

۲۰-۲-۲

ریسک مانده^۱

ریسک باقیمانده پس از علاج ریسک^۳ است.

یادآوری۱- ریسک مانده می‌تواند حاوی ریسک شناسایی نشده باشد.

یادآوری۲- ریسک مانده را ریسک «برجا»^۳ نیز می‌گویند.

[استاندارد ملی ایران شماره ۱۳۲۴۶]

۲۱-۲-۲

انطباق

انطباق، برآورده شدن یک الزام است.

۲۲-۲-۲

اثربخشی

اثربخشی، میزان تحقق فعالیت‌های طرح‌ریزی شده و حصول نتایج طرح‌ریزی شده است.

۲۳-۲-۲

بهبود مداوم

بهبود مداوم، فعالیت مکرر برای بروزگردان^۴ عملکرد است.

۳-۲ اصطلاحات و تعاریف مربوط به عملیات-کاهش ریسک

۱-۳-۲

محیط کار

مجموعه‌ای از شرایطی^۵ که کار تحت آن انجام می‌شود.

یادآوری- شرایط شامل عوامل فیزیکی، اجتماعی، روانی و زیستمحیطی مانند دما، طرح‌های قدرشناسی^۶، ارگونومی و ترکیب اتمسفری است.

1-Residual risk

2-Risk treatment

3-Retained

4-Enhance

5-Conditions

6-Recognition schemes

۲-۳-۲

آسیب‌پذیری

ویژگی‌های ذاتی هر چیزی که موجب تاثیرپذیری^۱ از منشا ریسک شده، و به واقعه‌ای با یک پیامد منتهی می‌شود.

۳-۳-۲

ارزیابی^۲ ریسک

ارزیابی ریسک، فرایند کلی شناسایی ریسک، تحلیل ریسک و ارزشیابی^۳ ریسک است.
[استاندارد ملی ایران شماره ۱۳۲۴۶]

۴-۳-۲

احتمال

احتمال، مقیاس شанс رخداد بیان شده به صورت عددی بین صفر (ناممکن بودن) و یک (قطعیت مطلق) است.

[استاندارد ملی ایران شماره ۱۳۲۴۶]

۵-۳-۲

فعالیت‌های اولویت‌بندی شده

فعالیت‌هایی که بعد از یک رویداد (بند ۱-۲-۱۵)، به منظور کاهش تاثیرات، باید اولویت‌گذاری شوند.
یادآوری - برای توصیف فعالیت‌های اولویت‌دار از صفات بحرانی، اساسی، حیاتی، فوری و کلیدی استفاده می‌شود.

۶-۳-۲

پیش‌آیند^۴

پیش‌آیند، واقعه، شرایط یا پس‌آیند^۵ محتمل در آینده است.

۷-۳-۲

آموزش

آموزش، فعالیت‌های طراحی شده به منظور تسهیل یادگیری و توسعه دانش، مهارت‌ها و توانایی‌ها، و بهبود عملکرد وظایيف یا نقش‌های خاص است.

۸-۳-۲

آزمون

مانوری که هدف آن، اخذ پی‌آیند مورد انتظار اندازه‌گیری‌پذیر را قبول است.
یادآوری - آزمون، نوع منحصر به فرد و خاصی از مانور است که احتمال وقوع عنصر را در محدوده مقاصد یا اهداف مانور برنامه‌ریزی شده، دربرمی‌گیرد.

1-Susceptibility

2-Assessment

3-Evaluation

4-Contingency

5-Eventuality

۹-۳-۲

آزمودن^۱

آزمودن، رویه‌ای برای تعیین وجود، کیفیت، یا صداقت^۲ چیزی است.

یادآوری-۱-آزمودن به مفهوم بررسی قابلیت با نتیجه قبول یا رد نیز به کار می‌رود.

یادآوری-۲-از اصطلاح «کارآزمایی»^۳ نیز به جای «آزمودن» استفاده می‌شود.

یادآوری-۳-آزمودن اغلب اوقات در مورد برنامه‌های مکمل^۴ به کار می‌رود.

یادآوری-۴-آزمودن بایستی ابتدائی در مورد اجزای ساده و پس از آن در مورد سیستم انجام شود.

۴-۲ اصطلاحات و تعاریف مربوط به عملیات - مانور

۱-۴-۲

سناریو (فرانامه)^۵

خط داستانی^۶ از قبل برنامه‌ریزی شده که مانور را هدایت می‌کند؛ محرک‌های مورد استفاده برای دستیابی به اهداف مانور.

۲-۴-۲

افته^۷

تكلیفی مكتوب و آماده که در مانور وارد، و برای برانگیختن پاسخ یا تصمیم و تسهیل جریان مانور، طراحی می‌شود.

۳-۴-۲

دستورکار^۸

شرح گام‌به‌گام مانور که کارکنان را در هر مرحله از شکل‌گیری واقعه‌ها در طول مانور و ورود عناصر مختلف واقعه‌های عمدۀ^۹ به صحنه، هدایت می‌کند.

یادآوری- دستورکار، غالباً روایتی از واقعه‌های شبیه‌سازی شده است.

۴-۴-۲

هماهنگ‌کننده مانور

فرد مسئول طرح‌ریزی، هماهنگ‌سازی، و پیاده‌سازی مانورهاست.

یادآوری- هماهنگ‌کننده مانور، مسئول همکاری میان شخصیت‌های حقیقی و حقوقی، بخش‌ها و سازمان‌های بیرونی در مانورهای بزرگ مقیاس است.

-
- 1-Testing
 - 2-Veracity
 - 3-Trial
 - 4-Supporting plans
 - 5-Scenario
 - 6-Storyline
 - 7-Inject
 - 8-Script
 - 9-Master events

۵-۴-۲

ناظر^۱

مشارکت‌کننده در مانور، که بخش‌های انتخاب شده را، هم چنان که پدیدار می‌شوند، رصد می‌کند، در همان حال که از فعالیت‌های نقش‌گزاری^۲ دور می‌ماند.

یادآوری- ناظران در گزارش‌گیری و فرایнд گزارش‌دهی پس از مانور، نقش مهمی ایفا می‌کنند. همچنین، این اصطلاح برای «ناظران VIP» نیز به کار می‌رود، که معمولاً مانوری را عمدتاً به منظور اطلاع‌رسانی درون‌سازمانی یا برونو سازمانی فقط به مدت کوتاهی می‌بینند، و نقشی در گزارش‌گیری ندارند.

۶-۴-۲

پایش

تعیین وضعیت سیستم، فرایند یا فعالیت است.

یادآوری- برای تعیین وضعیت، ممکن است نیاز به بررسی، نظارت، یا مشاهده نقادانه باشد.

۷-۴-۲

مشق^۳

فعالیتی برای تمرین کردن یک مهارت خاص است، که غالباً مستلزم تکرار چند باره یک چیز است.

مثال: تخلیه ایمن یک ساختمان در حال آتش‌سوزی، نمونه‌ای از مشق آتش‌سوزی است.

۸-۴-۲

مانور

فرآیند آموزش، ارزیابی، تمرین، و بهبود عملکرد در یک سازمان است.

یادآوری-1- مانورها می‌تواند برای صحه‌گذاری خطمنشی‌ها، برنامه‌ها، روش‌های اجرایی، آموزش، تجهیزات، و موافقت‌نامه‌های بین‌سازمانی؛ روش‌گری و آموزش کارکنان در مورد نقش‌ها و مسئولیت‌ها؛ بهبود ارتباطات و هماهنگی بین‌سازمانی؛ شناسایی کمبود منابع؛ بهبود عملکرد فردی و شناسایی فرصت‌ها برای بهبود؛ و فرصت کنترل شده برای چاره‌جویی فی‌البداهه^۴ مورد استفاده قرار گیرد.

یادآوری-2- آزمون، نوع منحصر به فرد و خاصی از مانور است که احتمال وقوع عنصر رد یا قبول را در محدوده مقاصد یا اهداف مانور برنامه‌ریزی شده، دربرمی‌گیرد.

۹-۴-۲

متصدی ایمنی مانور^۵

فردی با وظیفه حصول اطمینان از این که هر گونه اقدام در حین مانور و آزمودن به طور ایمن انجام می‌شود.

یادآوری-1- این وظیفه معمولاً با «مانورهای زنده^۶» مرتبط است.

یادآوری-2- متصدی ایمنی مانور، بایستی از طرح‌ریزی مانور و آزمودن تا گزارش‌گیری، درگیر باشد.

1-Observer

2-Role player activities

3-Drill

4-Improvisation

5-Exercise safety officer

6-“Live play” exercise

۱۰-۴-۲

مانور کارکردی^۱

مانوری است برای آموزش، ارزیابی، تمرین، و بهبود عملکرد کارکردهای تکی^۲ طراحی شده، برای پاسخ به یک واقعه ناخواسته، و بازیابی پس از آن.

یادآوری- کارکردهای خاص معمولاً شامل تیم مرکز عملیات فوریتی (EOC)^۳ یا تیم مدیریت بحران یا آتشنشانان پاکسازی محیط از قربانیان عروسکی^۴ است.

۱۱-۴-۲

مانور تمام عیار^۵

مانوری است که سازمان‌ها (بند ۹-۲-۲) یا کارکردهای متعدد را درگیر می‌کند و فعالیت‌های واقعی را دربرمی‌گیرد.

۱۲-۴-۲

مانور راهبردی

مانورهای راهبردی، مانورهایی مربوط به مدیریت رده‌بالا در سطح راهبردی است.

یادآوری ۱- مدیریت رده‌بالا در سطح راهبردی، به طور معمول شامل کارکنان بحران بین‌وزارتی، کارکنان سیاسی- اداری، کارکنان مدیریت بین‌بخشی، و سازمان مدیریت بحران تیم مدیریت شرکت است.

یادآوری ۲- مانورهای راهبردی، برای ارزیابی واکنش‌ها به بحران، در موقعیت‌های فرین^۶ طراحی می‌شود.

یادآوری ۳- مانورهای راهبردی برای ایجاد هماهنگی همه‌جانبه و نهادینه کردن فرهنگ تصمیم‌گیری، در سازمان‌ها در بخش‌های دولتی، خصوصی، و غیرانتفاعی طراحی می‌شود.

۱۳-۴-۲

گزارش پسا اقدام^۷

مدرکی که مانور را ثبت، توصیف و تحلیل می‌کند، برداشت‌های حاصل از گزارش‌های ناظران را در قالب آموزه‌ها ارائه می‌دهد.

۱۴-۴-۲

طرح سالانه مانور

مدرکی که در آن طرح خطمنشی مانور به اهداف کلان مانور، و مانورهایی ترجمه، و در آن برنامه کار^۸ مانور یا تقویم زمانی آن برای یک سال معین، آشکار می‌شود.

1-Functional exercise

2-Single functions

3-Emergency operations centre

4-Mock victims

5-Full-scale exercise

6-Extreme situations

7-After-action report

8-Agenda

۵-۲ اصطلاحات و تعاریف مربوط به عملیات - بازیابی

۱-۵-۲

پاسخ به رویداد

اقداماتی که به منظور متوقف کردن علل خطر قریب الوقوع و کاهش پیآمدهای (بند ۲-۱-۹) واقعه‌های به طور بالقوه مختل‌کننده و بی‌ثبات‌کننده و بازیابی به وضعیت عادی، صورت می‌گیرد.

[ISO 22320]

۲-۵-۲

فرماندهی^۱ رویداد

بخشی از ساختار سازمان یافتهٔ پاسخ به رویداد (بند ۲-۱-۱۵) است.

یادآوری - فرماندهی رویداد، فرایندی است که در داخل ساختارهای فرماندهی انجام می‌شود و در طول مدیریت یک رویداد شکل می‌گیرد.

[ISO 22320]

۳-۵-۲

فرماندهی و کنترل

فعالیت‌های تصمیم‌گیری هدف محور، ارزیابی موقعیت، طرح‌ریزی، پیاده‌سازی تصمیمات و کنترل اثرات پیاده‌سازی روی رویداد (بند ۲-۱-۱۵) می‌باشد.

یادآوری - این فعالیت‌ها به طور مداوم تکرار می‌شود.

[ISO 22320]

۴-۵-۲

هماهنگی

نحوه اقدام یا کار سازمان‌های (بند ۲-۲-۹) مختلف یا بخش‌هایی از همان سازمان با همدیگر، برای نیل به هدفی مشترک است.

یادآوری ۱ - هماهنگی، تک‌تک فعالیت‌های پاسخ قسمت‌های درگیر (از جمله سازمان‌های دولتی یا خصوصی و دولت) را برای حصول هم‌افزایی، تا حدی که پاسخ به رویداد، هدف واحدی بیابد، ادغام می‌کند و فعالیت‌ها را از طریق به اشتراک‌گذاری اطلاعات شفاف (درباره فعالیت‌های خاص پاسخ به رویداد انجام‌شده توسط قسمت‌های درگیر)، متناسب می‌نماید.

یادآوری ۲ - همه سازمان‌ها، در فرایند توافق در مورد هدف مشترک پاسخ به رویداد، درگیر می‌شوند و از طریق این فرایند تصمیم‌گیری مورد توافق عمومی، اجرای راهبردها را می‌پذیرند.

[ISO 22320]

۵-۵-۲

چاره‌جویی فی‌البداهه

رونده کار ابداع، تمهید یا نشان‌دادن واکنش به رویدادی غیرمنتظره، بدون آمادگی یا با آمادگی اندک قبلی است.

۶-۵-۲

اطلاعات عملیاتی

اطلاعات در نظر گرفته شده در بافتاری خاص و تحلیل شده برای ایجاد درکی از موقعیت و شکل گیری احتمالی آن است.

[ISO 22320]

۷-۵-۲

حفظ

اقداماتی که موجب محافظت و توانمندی سازمان (بند ۲-۹) برای کاهش تاثیرات اختلال بالقوه می‌گردد.

۸-۵-۲

بازیابی

بهبود و بازگرداندن عملیات، تسهیلات^۱، شرایط معیشت یا زندگی سازمان‌های (بند ۲-۹) مبتلا به، به وضعیت عادی، از جمله تلاش‌هایی برای کاهش عوامل ریسک‌زاست.

۹-۵-۲

پناه‌گزینی در محل

ماندن یا پناه گرفتن فوری در یک مکان حفاظت‌شده مرتبط با ریسک است.

۶-۲ اصطلاحات و تعاریف مربوط به فناوری

۱-۶-۲

جرائم‌شناسی^۲

موارد مربوط یا مورد استفاده در دادگاه است.

یادآوری- این تخصص در مورد سیستم نظارت ویدیویی مورد استفاده برای فراهم کردن شواهد قانونی کاربرد دارد.

۲-۶-۲

سیستم تلویزیون مداربسته

CCTV^۳

سیستم نظارت متشكل از دوربین‌ها، تجهیزات ضبط، اتصالات و صفحات نمایش مورد استفاده برای پایش فعالیت‌ها در فروشگاه‌ها، شرکت‌ها یا به طور کلی زیرساخت‌های خاص و/یا مکان‌های عمومی است.

۳-۶-۲

نظارت ویدیویی

نظارت از طریق تصاویر ویدئویی است.

1-Facilities

2-Forensic

3-Closed-circuit television (CCTV) system

محل صحنه

مجموعه‌ای از تصاویر موقعیت‌های جغرافیایی که محیط صحنه قابل مشاهده از یک دوربین را مشخص می‌کند.

یادآوری-سیستم مختصات برای همه موقعیت‌های جغرافیایی یک مجموعه از نماها، یکسان است. حداقل یک نشانی موقعیت جغرافیایی در نماهای تصویری وجود دارد. در مجموعه تصاویر سیستم نظارت ویدیویی، موقعیت‌های جغرافیایی در هر دو جهت ساعت‌گرد یا پادساعت‌گرد مرتب می‌شوند. اگر تصاویر تنها یک نما را نشان دهد، آن موقعیت، مرکز صحنه تلقی می‌شود.

کتابنامه

- [۱] استاندارد ایران-ایزو ۹۰۰۰، سیستم‌های مدیریت کیفیت - مبانی و واژگان
- [۲] استاندارد ملی ایران شماره ۱۳۲۴۶، مدیریت ریسک - واژگان
- [۳] استاندارد ملی ایران شماره ۱۹۰۱۱، رهنمودهایی برای ممیزی سیستم‌های مدیریت
- [۴] ISO 22320, Societal security — Emergency management — Requirements for incident response
- [۵] ISO/PAS 22399, Societal security — Guideline for incident preparedness and operational continuity management
- [۶] ISO/IEC Guide 51, Safety aspects — Guidelines for their inclusion in standards